

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه اجازه افزایش سهام ایران در بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه (IBRD) و مؤسسه توسعه بین‌المللی (IDA) از مؤسسه‌های وابسته به گروه بانک جهانی»

مقدمه

یک فوریت لایحه مورد بررسی در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۰/۹/۲۲ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید و در جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۶ در کمیسیون اقتصادی اصلاح شد. براساس لایحه مقرر شده است حدود ۹۸ میلیون دلار بابت افزایش سرمایه عمومی و موردی در بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه (IBRD)^۱ و پذیره‌نویسی سهام مؤسسه توسعه بین‌المللی (IDA)^۲ از محل منابع داخلی بانک مرکزی اختصاص یابد. هدف از این کار، حفظ قدرت رأی و جایگاه جمهوری اسلامی ایران در مؤسسات مذکور عنوان شده است.

بررسی جنبه‌های اقتصادی لایحه

بررسی‌های به عمل آمده نشان می‌دهد که سهم و سرمایه ایران در گروه مدیران اجرایی (ED16)^۳ بیشترین بوده (۶۶ درصد سهم ایران در گروه با ۲۳۹۳۶ حق رأی از مجموع ۵۱۵۴۴ حق رأی گروه) و تا سال ۱۳۸۴ به نحو شایسته‌ای از منابع بانک جهانی استفاده شده است، اما براساس اطلاعات موجود از سال ۱۳۸۴ به بعد و با روی کار آمدن دولت اصولگرا روابط بانک جهانی با ایران کمرنگ شده است. واقعیت‌های موجود بیانگر این حقیقت است که بانک جهانی در برخورد با ایران روابط دوگانه‌ای را در پیش دارد و در دوران جنگ و انقلاب نیز عمدتاً همسو با کشورهای متخاصم حرکت کرده است. در شرایط فعلی با توجه به عدم تعامل مناسب بانک جهانی برای استفاده کشورمان از سهام خود، افزایش چنین سرمایه و سهامی از جنبه اقتصادی (حداقل در کوتاه‌مدت) توجیه چندانی ندارد، اما برای حفظ جایگاه جمهوری اسلامی ایران و سهمیه این کشور در مجامع بین‌المللی افزایش این سرمایه و سهمیه ضرورت دارد؛ لذا تصویب آن در راستای مصالح جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۲۴ به عضویت بانک جهانی درآمد و از طریق پذیره‌نویسی سهام بانک هم‌اکنون دارای ۲۳۶۸۶ سهم (۱/۴۸ درصد از کل سهام بانک جهانی و ۶۶ درصد از سهام گروه (ED16)) به ارزش ۲/۸۵۷ میلیارد دلار آمریکاست. بابت این میزان سهم، مبلغ ۱۷۵/۸ میلیون دلار از سوی ایران به بانک پرداخت شده و مابقی تنها در صورت نیاز بانک به تقویت منابع مالی خود و براساس روال قانونی خاصی پرداخت خواهد شد. قدرت رأی ایران بین کشورهای گروه مدیران اجرایی ۱۶ (ED16) به شرح ذیل است:^۴

1. International Bank for Reconstruction and Development (IBRD)
2. International Development Association (IDA)
3. Executive Directors
4. [http:// www.investiniran.ir](http://www.investiniran.ir)

جدول میزان حق رأی ایران در ED16

کشور	ایران	پاکستان	الجزایر	مراکش	غنا	تونس	افغانستان	مجموع
تعداد حق رأی	۲۳۹۳۶	۹۵۸۹	۹۵۰۲	۵۲۲۳	۱۷۷۵	۹۶۹	۵۵۰	۵۱۵۴۴
درصد از کل	۱/۴۸	۰/۵۹	۰/۵۹	۰/۳۲	۰/۱۱	۰/۰۶	۰/۳	۳/۱۹
درصد در گروه	۴۶	۱۸/۴	۱۸/۴	۱۰	۳/۴	۱/۸	۰/۹	—

مأخذ: سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های فنی و اقتصادی ایران.

چنانچه ملاحظه می‌شود فاصله سهم و حق رأی ایران با کشورهای عضو گروه مدیران اجرایی ۱۶ بسیار زیاد و در حدود ۴۶ درصد است. همچنین سهم ایران در کل سهام بانک جهانی در حدود ۱/۴۸ است.

با عنایت به موارد فوق درخصوص سرمایه جمهوری اسلامی ایران در بانک جهانی، ایران از زمان عضویت تاکنون با استفاده از منابع مالی بانک اقدام به اجرای ۳۳ پروژه تا پیش از انقلاب اسلامی به ارزش تقریبی ۱/۲ میلیارد دلار (از سال ۱۳۲۴ تا سال ۱۳۵۷) و ۱۸ پروژه بعد از انقلاب اسلامی به ارزش تقریبی ۲/۲ میلیارد دلار (از سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۸۴) کرده است. همچنین بانک جهانی طی سال‌های ۱۳۷۱ لغایت ۱۳۸۳ نیز به ۱۸ پروژه در ایران کمک‌های بلاعوضی به ارزش تقریبی ۹ میلیون دلار اعطا کرده است.^۱

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد

با عنایت به آمار مستند موجود می‌توان دریافت که بانک جهانی در شرایط رونق اقتصادی همواره پروژه‌های موجود در ایران را تأمین مالی کرده و یا کمک‌های بلاعوضی به کشورمان اعطا کرده است، اما در شرایط بحرانی نظیر جنگ و انقلاب (۱۳۵۷-۱۳۶۹) هیچ‌گونه تسهیلات یا کمک بلاعوض به ایران پرداخت نکرده است. همچنین از سال ۱۳۸۴ تاکنون تسهیلات خاصی از سوی بانک جهانی به ایران پرداخت نشده است. موارد و اسناد مورد بررسی نشان می‌دهد که بانک جهانی علیرغم اهداف و شعارهای اولیه تأسیس خود، همسو با کشورهایایی که با جمهوری اسلامی ایران مخاصمه دارند حرکت کرده و هر دوره‌ای که ایالات متحده و کشورهای اروپایی علیه جمهوری اسلامی ایران اقدامات سختگیرانه‌ای را انجام داده‌اند، بانک جهانی نیز به‌طور ضمنی با آنها همسو بوده است. همچنین براساس گزارش بانک جهانی^۲ وضعیت ایران از جنبه‌های حمایت از سرمایه‌گذاری داخلی و اخذ اعتبار تنزل یافته است.

با عنایت به مباحث فوق می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که هرچند جایگاه ایران با توجه به سهم ۴۶ درصدی آرا در گروه مدیران اجرایی ۱۶ تثبیت شده و تقریباً نصف حق رأی متعلق به ایران است؛ اما در شرایط فعلی برای حفظ مصالح و منافع ملی و همچنین حفظ جایگاه جمهوری اسلامی ایران افزایش این سرمایه توصیه می‌شود.

البته باید توجه داشت که اگر هدف بالا بردن جایگاه و سهم ایران در کل بانک جهانی باشد، این امر با افزایش حدود ۹۸ میلیون دلاری سرمایه امکانپذیر نیست، زیرا هم‌اکنون ایران سهم ۱/۴۸ درصدی دارد و با افزایش سرمایه به میزان مذکور سهم کشور به‌طور مؤثری افزایش نمی‌یابد. لذا بهتر است نسبت به این موضوع که چه میزان افزایش سرمایه منجر به چه میزان افزایش سهمیه و حق رأی می‌شود، دقت لازم مبذول شود.

با عنایت به موارد فوق تصویب لایحه مورد بررسی هرچند ممکن است از لحاظ اقتصادی توجیه نداشته باشد، اما از لحاظ جنبه‌های سیاسی و بین‌المللی به مصلحت کشور بوده و در شرایط کنونی در راستای منافع ملی است.

۱. رجوع کنید به: مروری بر وضعیت ایران در بانک جهانی و بانک توسعه اسلامی، دفتر اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۱۱۰۵۶، مهرماه ۱۳۹۰.

2. [http://www.khorasannews.com/home.page\(1390/10/4\)](http://www.khorasannews.com/home.page(1390/10/4))